

การศึกษาความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อย ที่เป็นมุสลิมในจังหวัดปัตตานี

Ability to Access Funding for Muslim Micro Entrepreneurs In Pattani Province

ฮัมบาลี นิโสะ^{1*} บุญธรรม ราชรักษ์² และ อุบลวรรณ ขุนทอง³

¹สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

²คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

³คณะการจัดการธุรกิจและการเงิน มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต ประเทศไทย

*ผู้รับผิดชอบบทความ

Hambalee Niksoh^{1*} Boontham Racharak² and Ubonwan Khunthong³

¹Economics, Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Thailand

²Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Thailand

³College of Business and Finance, Rattana Bundit University, Thailand

*Corresponding author: hambaleeniksoh@gmail.com

Received: September 26, 2023 / Revised: November 7, 2023 / Accepted: November 15, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นมุสลิมในจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นมุสลิมในจังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นมุสลิมในจังหวัดปัตตานีจำนวน 396 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล คุณลักษณะกิจการ และปัจจัยทางด้านการเงิน วิเคราะห์ความน่าจะเป็นในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ด้วยแบบจำลอง Logistic Regression Model

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31 ถึง 40 ปี มีสถานะโสด ระดับการศึกษา อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คุณลักษณะของกิจการอยู่ในภาคบริการ กิจการส่วนใหญ่ประกอบกิจการในรูปแบบธุรกิจส่วนบุคคล มีระยะเวลาในการประกอบกิจการอยู่ในช่วง 1 ถึง 5 ปี มีจำนวนพนักงาน 1 ถึง 3 คน กิจการส่วนใหญ่มีทรัพย์สิน อยู่ในช่วง 100,001 ถึง 500,000 บาท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 20,001 ถึง 50,000 บาท มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท อีกทั้งพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันในการขอกู้ ผู้ประกอบการที่ได้รับเงินกู้ส่วนใหญ่ ไม่เคยผิดนัดชำระหนี้ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 มีจำนวน 5 ปัจจัย ได้แก่ อายุของผู้ประกอบการ รูปแบบกิจการ ระยะเวลาการประกอบกิจการ หนี้สินของกิจการ และ หลักประกัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี

คำสำคัญ: ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน; ผู้ประกอบการรายย่อย; ผู้ประกอบการมุสลิม

Abstract

A study of ability to access funding for Muslim micro-entrepreneurs in Pattani province. The objective is to study the ability to access capital sources of Muslim micro-entrepreneurs in Pattani Province. Sample group used in the study There were 396 samples of small Muslim entrepreneurs in Pattani Province. A questionnaire was used to collect personal data. Business characteristics and financial factors Analyze the probability of accessing funding sources using the Logistic Regression Model.

The results of the study revealed that the majority of entrepreneurs are female, between 31 and 40 years of age, single, and with a high school level of education. The characteristics of the business are in the service sector. Most businesses operate as individual businesses. The period of operation ranges from 1 to 5 years, the number of employees is 1 to 3 people, most businesses have assets in the range of 100,001 to 500,000 baht, have an average monthly income in the range of 20,001 to 50,000 baht, and have average expenses per month. Monthly not exceeding 10,000 baht. Moreover, it was found that most entrepreneurs do not have collateral to apply for a loan. Most entrepreneurs who receive loans never default on their loans. The results of the analysis of factors that influence the ability to access capital sources at the statistical significance level of 0.10 include 5 factors, including the age of the entrepreneur, business type, duration of business operation. Business liabilities and collateral This is a factor that influences the ability to access funding sources for Muslim micro-entrepreneurs in Pattani Province.

Keywords: Ability to Access Funding; Micro Entrepreneurs; Muslim Entrepreneurs

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

วิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และขนาดย่อม (micro small and medium enterprise: MSME) เป็นหน่วยธุรกิจที่มีจำนวนมากที่สุดของประเทศครอบคลุมทั้งด้านการผลิต (manufacturing sector) การค้า (trading sector) และการบริการ (services sector) มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง มีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาความแออัดจากการเจริญเติบโตของสังคมเมือง ช่วยกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค และเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจไทยในแง่ของการสร้างงาน สร้างมูลค่าเพิ่ม และสร้างรายได้ในบทบาทที่หลากหลาย เป็นได้ทั้งผู้ผลิต ผู้กระจายสินค้า และผู้ให้บริการนับเป็นส่วนที่ช่วยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกต่อธุรกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก การที่หน่วยธุรกิจมีความเข้มแข็งสามารถแข่งขันได้ จึงย่อมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ หากหน่วยธุรกิจมีศักยภาพ และมีความก้าวหน้ามากขึ้นก็สามารถจ้างงานอย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับประชาชนในประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) ในปี พ.ศ. 2563 มีผู้ประกอบการทั้งหมดจำนวน 3.1 ล้านรายประกอบด้วย MSME ร้อยละ 99.5 นับได้ว่าเป็นหน่วยธุรกิจที่มีจำนวนมากที่สุดของประเทศ โดยวิสาหกิจรายย่อย (micro enterprise: micro) เป็นขนาดกิจการที่เล็กที่สุดมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 84.9 รองลงมาวิสาหกิจขนาดย่อม (small enterprise: SE) ร้อยละ 13.2 และวิสาหกิจขนาดกลาง (medium enterprise: ME) มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 1.4 แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจรายย่อยเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุดของจำนวน MSME ทั้งหมด ทางด้านการจ้างงานพบว่าร้อยละ 71.7 ของการจ้างงานจะกระจายอยู่ในกลุ่มต่าง ๆ ของ MSME โดยการจ้างงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.7 จะอยู่ในวิสาหกิจรายย่อย ส่วนทางด้านมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของ MSME ในปี พ.ศ. 2563

พบว่า สัดส่วน GDP ของ MSME ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ มีสัดส่วนร้อยละ 34.2 โดยภาคบริการเป็นภาคธุรกิจที่ MSME มีส่วนร่วมในการสร้าง GDP มากที่สุด รองลงมาเป็นภาคการผลิต และภาคการค้า ตามลำดับ

สำหรับจังหวัดปัตตานี พบว่า มีจำนวนวิสาหกิจรายย่อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.2 ของจำนวน MSME ทั้งหมดในจังหวัดปัตตานี และการจ้างงานของวิสาหกิจรายย่อยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 60.5 มากกว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) และพบว่ากลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสนั้นมีการจ้างงานของ MSME น้อยที่สุดในประเทศไทย ทางด้านเศรษฐกิจจังหวัดปัตตานี ในปี พ.ศ. 2562 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) เป็นลำดับที่ 9 ใน 14 จังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ อีกทั้งเป็นลำดับที่ 52 ของประเทศ ส่วนภาคธุรกิจที่มีส่วนร่วมในการสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมากที่สุด คือ ภาคบริการ รองลงมาเป็นภาคการเกษตร และภาคอุตสาหกรรม ตามลำดับ (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, 2564) ทางด้านแหล่งเงินทุนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทางรัฐบาลได้กำหนดมาตรการด้านการเงินสำหรับเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เช่น ทางด้านธนาคารออมสินได้สนับสนุนวงเงินสินเชื่อ 25,000 ล้านบาท โดยคิดดอกเบี้ยจากสถาบันการเงินที่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 0.01 ต่อปี และสถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยจากผู้ประกอบการในอัตรา ร้อยละ 1.5 ต่อปี ทางด้านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้ขยายระยะเวลาพักชำระหนี้ลูกค้าใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในส่วนของเงินต้นที่ไม่เกิน 200,000 บาท เป็นระยะเวลา 3 ปี และทางด้านธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้ให้สินเชื่อแก่มุสลิมที่มีรายได้รายต่อปีทั่วประเทศที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายฉุกเฉิน ซึ่งวงเงินโครงการ 500 ล้านบาท ให้สินเชื่อต่อรายไม่เกิน 50,000 บาท ระยะเวลาการผ่อนชำระไม่เกิน 5 ปี อัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 0.80 ต่อเดือน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2560) การที่ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายจะส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถขยายกิจการทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่เพิ่มขึ้น และเพิ่มกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้เศรษฐกิจในพื้นที่ดีขึ้น (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจรายย่อยหรือผู้ประกอบการรายย่อยมีบทบาทในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นอย่างมากในแง่ของจำนวนของหน่วยธุรกิจและการจ้างงาน ทั้งนี้เงินทุนเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตและใช้ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ อีกทั้งการที่ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะช่วยให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจระดับฐานรากให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืนและมีส่วนให้เศรษฐกิจภาพรวมในพื้นที่ดีขึ้นได้ ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการศึกษาความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นมุสลิมในจังหวัดปัตตานี การศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ศึกษาความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบของผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นมุสลิมในจังหวัดปัตตานี

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นมุสลิมในจังหวัดปัตตานี โดยศึกษาผู้ประกอบการรายย่อย 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ด้วยการศึกษเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 396 ตัวอย่าง จากผู้ประกอบการรายย่อยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

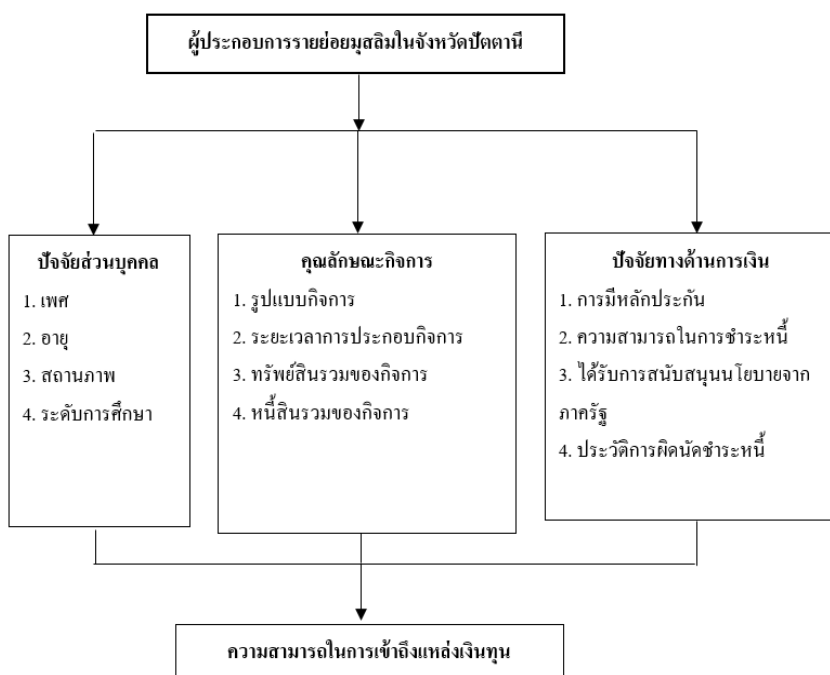
1.4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการรายย่อยที่นับถือศาสนาอิสลามส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

1.4.2 คุณลักษณะของกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยที่นับถือศาสนาอิสลามส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

1.4.3 ปัจจัยทางการเงินของผู้ประกอบการรายย่อยที่นับถือศาสนาอิสลามส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียดของตัวแปรดังนี้ ตัวแปรตาม 1 ตัว คือ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และตัวแปรต้น 12 ตัว คือ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รูปแบบกิจการ ระยะเวลาการประกอบกิจการ ทรัพย์สินรวมของกิจการ หนี้สินรวมของกิจการ การมีหลักประกัน ความสามารถในการชำระหนี้ ได้รับการสนับสนุนนโยบายจากภาครัฐ ประวัติการผิดนัดชำระหนี้ สามารถแสดงตามกรอบแนวคิดในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

2. ทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษา ดังนี้

2.1 แนวคิดทางทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดการแบ่งประเภทของเครดิต

การให้กู้ยืม และให้เครดิต เป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์ เพราะการให้เครดิตเป็นแหล่งก่อให้เกิดรายได้หลักเพื่อนำไปจ่ายเป็นผลตอบแทนแก่เจ้าของเงินฝาก จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารดำเนินการ และเหลือเป็นผลกำไรตอบแทนแก่เจ้าของผู้ถือหุ้น นอกจากนั้นการให้เครดิตยังมีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมพาณิชย์ และเกษตรกรรมของประเทศอีกด้วย ยิ่งธนาคารให้เครดิตมากเท่าใด โอกาสในการได้รับผลตอบแทนยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามเงินที่ธนาคารนำไปให้กู้ยืมและเครดิตส่วนใหญ่ได้มาจากผู้ฝากเงิน ซึ่งธนาคารมีภาระผูกพันการจ่ายชำระคืนเมื่อลูกค้าทวงถาม ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยแบ่งประเภทของเครดิตตามลักษณะตราสารหรือสัญญาดังนี้ 1. เงินเบิกเกินบัญชี 2. เงินให้กู้ 3. การซื้อลดตั๋วเงิน (อรุณี นรินทร์กุล ณ อยุธยา, 2554, หน้า 123-125)

2.1.2 แนวคิดการพิจารณาให้กู้ยืม

การที่ธนาคารพาณิชย์จะพิจารณาให้สินเชื่อจะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับลูกค้าในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลจากงบการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด 2. ข้อมูล

เชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลทั่วไปที่ทำให้ธนาคารมองเห็นภาพพจน์ของการชำระหนี้ในอนาคต 3. ภาวะการแข่งขัน ธนาคารจะต้องศึกษาภาวะการแข่งขันในอุตสาหกรรมของลูกค้าว่ามีความรุนแรงเพียงใด ธุรกิจของผู้กู้สามารถวางแผนแย่งส่วนแบ่งในตลาดได้มากน้อยแค่ไหน 4. ความต้องการทางการเงินของผู้กู้ ธนาคารต้องศึกษาว่าลูกค้ามีความต้องการกู้ยืมเป็นจำนวนเท่าใด เป็นระยะเวลานานเท่าใด เพื่อใช้จ่ายอะไร เคยขอกู้จากแหล่งอื่นมาก่อนหรือไม่ เงื่อนไขการชำระคืนเป็นอย่างไร และความต้องการทางการเงินของผู้กู้มีลักษณะพิเศษหรือไม่ (อรุณี นรินทรกุล ณ อยุธยา, 2554, หน้า 136)

2.1.3 แนวคิดหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ 5C

หลักเกณฑ์การวิเคราะห์สินเชื่อด้วย 5 C 1. Character คือ อุปนิสัยของลูกค้า เป็นการวิเคราะห์ถึงอุปนิสัยของลูกค้าว่ามีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบหรือไม่ ความตรงต่อเวลาในการชำระหนี้ และความสม่ำเสมอในการชำระหนี้ นโยบาย และวิธีการชำระหนี้ของธุรกิจนั้น 2. Capacity คือ ความสามารถในการชำระหนี้ เป็นการพิจารณาฐานะทางการเงินในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ โดยอาศัยข้อมูลจากการติดต่อกับลูกค้าในอดีต 3. Capital คือ ทุนของลูกค้า เป็นการวิเคราะห์ฐานะทางการเงินทั่วไป โดยวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน 4. Collateral คือ หลักทรัพย์ค้ำประกัน หมายถึง ทรัพย์สิน หรือตัวบุคคลที่ลูกค้านำมาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันในการซื้อสินเชื่อ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงภัยทางการเงินในกรณีที่ลูกหนี้มีผลการดำเนินงาน และฐานะทางการเงินในอนาคตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ซึ่งบุคคลที่นำมาค้ำประกันนั้นต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่น่าเชื่อถือ และมีทรัพย์สินส่วนตัวในปริมาณเพียงพอที่สามารถชำระหนี้ได้ 5. Condition คือ สภาพทั่วไป หมายถึง ผลกระทบจากเศรษฐกิจโดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล สภาพทางการเมือง สภาพดินฟ้าอากาศ สภาพทางด้านแรงงาน สภาพทางด้านการเงิน และการคลังที่มีผลต่อการชำระหนี้ของลูกค้า (ภฤช ฐิริสินสิทธิ์, 2554, หน้า 93-94)

2.1.4 แนวคิดความไม่สมมาตรของข้อมูลกับปัญหาคุณธรรมวิบัติ

ปัญหาคุณธรรมวิบัติ (moral hazard) เกิดขึ้นเมื่อผู้ที่มีข้อมูลฉวยโอกาสเอาเปรียบผู้ที่ขาดข้อมูล เนื่องจากฝ่ายที่เอาเปรียบมีพฤติกรรมที่ตรวจสอบไม่ได้ (unobserved actions) โดยผู้ที่ถูกเอาเปรียบ โดยตัวอย่างปัญหาคุณธรรมวิบัติที่เกี่ยวกับเรื่องการเงิน คือ ปัญหาการขาดสภาพคล่องของสถาบันการเงิน ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2539 ถึง 2540 ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินที่คอยช่วยเหลือสถาบันการเงินที่ขาดสภาพคล่องไม่ให้ล้ม ด้วยการให้เงินกู้ฉุกเฉินไม่ว่าจะเป็นการขาดสภาพคล่องชั่วคราว หรือเนื่องจากการที่ผู้บริหารปล่อยสินเชื่อในกิจการที่ผลตอบแทนสูงและมีความเสี่ยงสูง โดยกองทุนฟื้นฟูยึดหลักการว่า หากปล่อยให้สถาบันการเงินล้มอาจมีผลกระทบในวงกว้างและก่อความเสียหายที่ไม่สามารถประเมินเป็นตัวเงินได้ ซึ่งจะมีผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ นโยบายดังกล่าวเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถาบันการเงินเหล่านั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องระมัดระวังในการให้สินเชื่อ เนื่องจากไม่ต้องรับผลของการกระทำของตนและทำให้มีการปล่อยสินเชื่อในธุรกิจที่มีความเสี่ยงมากขึ้นเรื่อย ๆ (ชยันต์ ดันติวิสดาการ, 2550, หน้า 369 - 371)

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาของ ญฐกร อ่อนเกตุพล (2557) พบว่า ผู้ประกอบการได้รับอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายย่อยชั้นดี และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังคงถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการดำเนินการให้สินเชื่อในอัตราที่ค่อนข้างสูง และมีสัดส่วนมูลค่าหลักประกันสูงกว่าวงเงินสินเชื่อ ทางสถาบันการเงินมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้สินเชื่อที่เข้มงวดมากเกินไป และมักมีการตัดลดทอนวงเงินสินเชื่อจากวงเงินที่ผู้ประกอบการยื่นขอสินเชื่อ ทางด้านการศึกษาของ วาริษา อัทธายุวรรณ (2558) พบว่า ผู้ขอสินเชื่อ Nano Finance ที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อจะมีรายได้มากกว่ารายจ่าย อีกทั้งยังไม่มีภาระหนี้สินอื่น ๆ และได้รับรู้ข้อมูลรายละเอียดสินเชื่อจากผู้ให้บริการที่เน้นสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการอาชีพค้าขาย วัตถุประสงค์ในการขอสินเชื่อเพื่อนำเงินไปประกอบอาชีพ และนำเงินไปลงทุนเพื่อขยายกิจการ สำหรับกลุ่มที่ไม่ขอกู้เนื่องจากไม่อยากเป็นหนี้ และวัตถุประสงค์ของสินเชื่อไม่ตรงกับความต้องการ สำหรับกลุ่มที่ขอกู้ที่ไม่ได้รับเงินกู้เนื่องจากเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนตัว ผู้ขอสินเชื่อส่วนใหญ่มีประวัติผิดนัดชำระหนี้ในระบบทำให้มีประวัติค้างชำระในเครดิตบูโร อีกทั้งมีสถานะทางการเงินไม่ดี ทางด้านการศึกษาของ กษิตศ การบรรจง (2561) พบว่า ผู้ประกอบการ SME ได้ขอสินเชื่อเพื่อเพิ่มสภาพคล่องในธุรกิจ

รองลงมาเพื่อขยายกิจการ และปัจจัยอิสระที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรก คือ ปัจจัยทางด้านการให้บริการและกระบวนการในเรื่องความรวดเร็วในการให้พิจารณาให้สินเชื่อ ปัจจัยทางด้านการให้บริการในเรื่องของขั้นตอนการขอใช้บริการไม่ยุ่งยากซับซ้อน ปัจจัยทางด้านผลิตภัณฑ์ในเรื่องของวงเงินที่ขอและระยะเวลาชำระคืนที่เหมาะสม ปัจจัยทางด้านการส่งเสริมการขายในเรื่องโปรโมชั่นพิเศษต่าง ๆ และปัจจัยทางด้านราคาในเรื่องอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารอื่น ๆ ทางด้านการศึกษาของ พัฒนันต์ บุญญานพวงศ์ และคณะ (2564) พบว่า ผู้ประกอบการ SME ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากระบบธนาคารพาณิชย์ได้ง่ายขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ส่วนอุปสรรคที่สำคัญในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ SMEs คือ การขาดความน่าเชื่อถือและประสบการณ์ ในธุรกิจ มีกระบวนการที่ยุ่งยากในการขอสินเชื่อ การมีหลักประกันไม่เพียงพอ มีประวัติผิดนัดชำระหนี้ โครงการมีความเสี่ยงสูงและวัตถุประสงค์การกู้ยืมไม่ชัดเจน ส่วนการมีนโยบายในการสนับสนุนที่ชัดเจนของภาครัฐ การตอบสนองต่อนโยบายภาครัฐของธนาคารพาณิชย์ และการมีแหล่งเงินทุนที่หลากหลายเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ SMEs ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทางด้านการศึกษาของ อุษณีย์ เสียงพานิช (2564) พบว่า ลักษณะกิจการและข้อจำกัดในการดำเนินงานเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SME ในจังหวัดพิษณุโลก กิจการขนาดใหญ่มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมากกว่ากิจการขนาดเล็ก และสถาบันมองว่าการปล่อยสินเชื่อให้แก่กิจการขนาดเล็กมีต้นทุนในการดำเนินงานต่อรายสูง ทางด้านการศึกษาของ สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์ (2559) พบว่า ปัญหาหลักของเจ้าของกิจการคือเรื่องเงินทุนที่จะนำมาบริหารจัดการเพื่อเสริมสภาพคล่องขาดความรู้ประสบการณ์ในการทำธุรกิจ และระบบบัญชีไม่ถูกต้อง ตลอดจนธนาคารพาณิชย์ไม่ปล่อยกู้กับผู้ประกอบการรายเล็ก ๆ และรายใหม่ ส่วนธนาคารภาครัฐสนับสนุนรายเล็กแต่วงเงินไม่สูงมาก ทางด้านคำแนะนำคือผู้ประกอบการ SMEs ต้องปรับปรุงการจัดการภายในองค์กรอย่างจริงจัง รวมถึงปรับปรุงด้านระบบบัญชีและการเงิน และไม่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ทางด้านการศึกษาของ มิติณ จูมะ (2561) พบว่า ศาสนาอิสลามได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการมุสลิมได้มีการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ให้มีการปรับตัวเข้ากับบริบทต่าง ๆ ในปัจจุบัน มีการพัฒนาสินค้าและใช้กลยุทธ์การแข่งขันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ ทางด้านการศึกษาของ Noipom, Tawat. (2010) พบว่า สถาบันการเงินอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นำเสนอผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่หลากหลาย เช่น สินเชื่อมูรอบาฮะฮ์ สินเชื่อจุลภาค บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ระยะดีชะฮ์ บัญชีเงินฝากเพื่อการลงทุนมุดรอเราะฮ์ และบัญชีเงินฝากฮัจญ์ และบางสหกรณ์ยังเปิดบริการรับจำนำ (เราะฮ์นุ) เพื่อให้สมาชิกที่มีความต้องการเร่งด่วนสามารถใช้บริการได้ สมาชิกองค์กรมีการใช้บริการทางการเงินทั่วไป เช่น บัญชีเงินฝากออมทรัพย์และ ATM เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการเงินระยะสั้น และองค์กรธุรกิจยังไม่มีความต้องการที่จะใช้บริการทางการเงินเพื่อขยายธุรกิจในปัจจุบัน หากมีความจำเป็นขยายกิจการในอนาคตจะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถูกต้องตามหลักอิสลาม ทางด้านการศึกษาของ Atandi, F.G and Wabwoba, T.B. (2013) พบว่า สัดส่วนของวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดย่อย (micro and small enterprises: MSEs) ส่วนใหญ่อยู่ในประเภทธุรกิจการค้าคิดเป็นร้อยละ 61 มีระยะเวลาดำเนินกิจการ 6-10 ปี และได้รับสินเชื่อในวงเงินน้อยกว่า 10,800 บาท และหลังจากที่มีการเข้าถึงสินเชื่อแล้วพบว่าสินทรัพย์ของกิจการเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 แต่ MSEs ส่วนใหญ่หลังจากได้รับสินเชื่อแล้วไม่ได้ทำ ความเข้าใจการตลาดให้มากขึ้น ส่วนแบ่งการตลาดและสินค้าคงคลังยังคงอยู่ในระดับต่ำ และยังไม่มีแผนการจ้างพนักงานเพิ่ม ในส่วนของการจ้างพนักงานนั้นผู้ประกอบการมองว่าการจ้างพนักงานไม่ได้ส่งผลต่อผลประโยชน์ของกิจการ ทางด้านการศึกษาของ และ Awotide, B.A et al. (2015) พบว่า พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นที่ดินให้เช่า คราวเรือนที่มีผู้ขายเป็นหัวหน้าครอบครัว จะได้รับสินเชื่อมากกว่าครัวเรือนที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว และผู้ที่เป็นเจ้าของพื้นที่เพาะปลูกจะได้รับสินเชื่อมากกว่าผู้ที่เช่าพื้นที่เพาะปลูก ส่วนลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร พบว่า มีความแตกต่างระหว่างเกษตรกรที่สามารถเข้าถึงสินเชื่อกับเกษตรกรที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อ ตัวแปรเชิงบวกที่มีนัยสำคัญในการเข้าถึงสินเชื่อ ได้แก่ หน่วยปศุสัตว์ ผลผลิตสินทรัพย์ผลผลิตของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน และขนาดครัวเรือน ทั้งนี้ยังพบอีกว่าเกษตรกรที่สามารถเข้าถึงสินเชื่อมีผลผลิตที่สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการรายย่อยมุสลิมที่ประกอบกิจการประเภท การผลิต การค้า และการบริการในจังหวัดปัตตานี จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ณ เดือน กันยายน พ.ศ. 2564 ระบุว่าจำนวนผู้ประกอบการรายย่อยในจังหวัดปัตตานีทั้งสิ้น จำนวน 17,068 ราย (เนื่องจากไม่ทราบจำนวนผู้ประกอบการรายย่อยที่นับถือศาสนาอิสลามจึงใช้ข้อมูลผู้ประกอบการรายย่อยทั้งหมด) และได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, Taro, 1973) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จำนวน 396 ราย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบเครื่องมือที่นำมาศึกษาเพื่อให้ง่ายต่อใจได้ว่าสามารถนำมาใช้ศึกษาได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยผู้ศึกษาได้ส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน คือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อให้ข้อคำถามมีความถูกต้องเรียบร้อย และตรงตามจุดประสงค์ของการศึกษา โดยการวัดค่าความตรงของเนื้อหาด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง Index of Item-Objective Congruence (IOC) ซึ่งข้อคำถามที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงและสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่อยู่ในระดับดีสามารถนำไปวัดผลได้ จะต้องมียาค่า IOC เกิน 0.5 คะแนนขึ้นไป (อารยา องค์เอี่ยม และพงศ์ธรา วิจิตไพศาล, 2561) จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้แบบสอบถามมีความครบถ้วนสมบูรณ์และนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายผ่านระบบแบบสอบถามออนไลน์

3.3 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วนคือ 1. ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการแสดงข้อมูลในรูปร้อยละ ความถี่โดยศึกษาเกี่ยวกับภาพรวมวิสาหกิจในประเทศไทยและจังหวัดปัตตานี รวมไปถึงศึกษาจำนวนและการจ้างงานของ MSME ทั้งหมด 2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อย (micro entrepreneurs) ที่เป็นมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษา คือ จากการเก็บข้อมูลในเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะของกิจการ และปัจจัยทางด้านการเงิน และเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานจังหวัดปัตตานี สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวบรวมข้อมูลทางเว็บไซต์ บทความ วิทยานิพนธ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลอง Logit Regression Model เพื่อใช้หาความน่าจะเป็นที่สัมพันธ์ระหว่างค่าความน่าจะเป็นและตัวแปรอิสระอาจอยู่ในลักษณะทิศทางเดียวกันหรือตรงกันข้าม โดยได้กำหนดรูปแบบสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและตัวแปรอิสระ ซึ่งมีทั้งหมด 12 ตัวแปรสามารถเขียนสมการโลจิสต์ ดังนี้

$$\ln\left(\frac{FUND}{1-FUND}\right) = a_0 + a_1 SEX_i + a_2 AGE_i + a_3 STATUS_i + a_4 EDUC_i + a_5 BSM_i + a_6 POB_i + a_7 AOB_i + a_8 LOB_i + a_9 COL_i + a_{10} CAP_i + a_{11} GOV_i + a_{12} DEF_i + \epsilon_i$$

โดยกำหนดให้

- FUND คือ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อย เป็นตัวแปรหุ่น (กำหนดให้ 1 = ได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงิน, 0 = ไม่ได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงิน)
- SEX คือ เพศของผู้ประกอบการรายย่อย เป็นตัวแปรหุ่น (กำหนดให้ 1 = ชาย, 0 = หญิง)
- AGE คือ อายุของผู้ประกอบการ หน่วยเป็น ปี

STATUS	คือ สถานภาพการสมรสของผู้ประกอบการ เป็นตัวแปรหุ่น (กำหนดให้ 1 = สมรส, 0 = อื่น ๆ ได้แก่ โสด หม้าย และหย่าร้าง/หม้าย)
EDUC	คือ ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ประกอบการ เป็นตัวแปรหุ่น (กำหนดให้ 1 = มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป, 0 = มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี)
BSM	คือ รูปแบบกิจการ เป็นตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 1 = บุคคลธรรมดา, 0 = อื่น ๆ
POB	คือ ระยะเวลาการประกอบกิจการ หน่วยเป็น ปี
AOB	คือ ทรัพย์สินรวมของกิจการ หน่วยเป็น บาท
LOB	คือ หนี้สินรวมของกิจการ หน่วยเป็น บาท
COL	คือ หลักประกัน เป็นตัวแปรหุ่น กำหนดให้ (1 = ใช้หลักประกันในการขอกู้, 0 = ไม่มี)
CAP	คือ ความสามารถในการชำระหนี้ เป็นตัวแปรหุ่น โดยจะดูที่รายได้เฉลี่ยและรายจ่ายเฉลี่ย (กำหนดให้ 1 = รายได้เฉลี่ยมากกว่ารายจ่ายเฉลี่ย, 0 = รายจ่ายเฉลี่ยมากกว่ารายได้เฉลี่ย)
GOV	คือ การสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นตัวแปรหุ่น (กำหนดให้ 1 = ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ, 0 = ไม่ได้)
DEF	คือ ประวัติการผิดนัดชำระหนี้ เป็นตัวแปรหุ่น (กำหนดให้ 1 = ไม่เคยผิดนัดชำระหนี้, 0 = มีประวัติผิดนัดชำระหนี้)

4. ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการรายย่อยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี จำนวน 396 ราย พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 180 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 45.45 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 216 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.55 ด้านอายุ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 173 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.69 รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุ 41–50 ปี มีจำนวน 169 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.68 ต่อมาช่วงอายุ 51–60 ปี มีจำนวน 33 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.33 และช่วงอายุ 20–30 ปี ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุดมีจำนวน 21 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.30 ด้านสถานภาพสมรส พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 337 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 85.10 และสถานภาพโสดมีจำนวน 58 ราย มีสัดส่วนร้อยละ 14.65 และสถานภาพหม้ายหรือหย่าร้าง มีจำนวน 1 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.25 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 187 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 47.23 รองลงมาระดับปริญญาตรี จำนวน 140 ราย คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 35.35 ระดับ ปวส. มีจำนวน 29 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.32 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 20 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.05 ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา มีจำนวน 15 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.79 ระดับ ปวช. มีจำนวน 4 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.01 และระดับปริญญาโท มีจำนวน 1 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.25 ประเภทกิจการ พบว่า กิจการส่วนใหญ่อยู่ในภาคบริการ จำนวน 385 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 97.22 และอยู่ในภาคการเกษตร จำนวน 11 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.78 รูปแบบกิจการ พบว่า กิจการส่วนใหญ่ประกอบกิจการในรูปแบบบุคคลธรรมดา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 97.98 มีจำนวน 388 ราย รองลงมาห้างหุ้นส่วนจำกัด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.77 มีจำนวน 7 ราย และบริษัท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.25 มีจำนวน 1 ราย ระยะเวลาในการประกอบกิจการ พบว่า กิจการส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการประกอบกิจการอยู่ในช่วง 1–5 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 58.33 จำนวน 231 ราย รองลงมา ช่วง 6–10 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.52 จำนวน 109 ราย ช่วง 11–15 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.63 มีจำนวน 50 ราย และช่วง 16 – 20 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.52 มีจำนวน 6 ราย จำนวนพนักงาน พบว่า กิจการส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงานประมาณ 1–3 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 95.96 มีจำนวน 380 ราย รองลงมาประมาณ 4–6 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.28 มีจำนวน 13 ราย พนักงานจำนวน 7–9 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.51 จำนวน 2 ราย และ

พนักงาน จำนวน 10-12 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.25 มีจำนวน 1 ราย ทรัพย์สินของกิจการ พบว่า กิจการส่วนใหญ่มีทรัพย์สินของกิจการอยู่ในช่วง 100,001 – 500,000 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63.89 จำนวน 253 ราย รองลงมาช่วง 10,000-100,000 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25 มีจำนวน 99 ราย ช่วง 500,001-1,000,000 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.32 มีจำนวน 29 ราย และมีทรัพย์สินมากกว่า 1,000,000 บาท คิดเป็นสัดส่วน 3.79 มีจำนวน 15 ราย รายได้เฉลี่ย พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยที่ 20,001 – 50,000 บาท มีจำนวน 186 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 46.97 รองลงมารายได้เฉลี่ย 10,001-20,000 บาท จำนวน 132 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.34 รายได้เฉลี่ยมากกว่า 50,000 บาท จำนวน 49 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.37 และ รายได้เฉลี่ย 1,000-10,000 บาท จำนวน 29 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.32 รายจ่ายเฉลี่ย พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีรายจ่ายเฉลี่ย 0-10,000 บาท จำนวน 157 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39.65 รองลงมารายจ่ายเฉลี่ย 20,001-50,000 บาท จำนวน 116 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.29 รายจ่ายเฉลี่ย 10,001-20,000 บาท จำนวน 157 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39.65 และรายจ่ายเฉลี่ยมากกว่า 50,000 บาท จำนวน 11 ราย ประสบการณ์การกู้ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการกู้จากธนาคาร จำนวน 315 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79.54 รองลงมามีประสบการณ์ในการกู้ธนาคารภายใต้การดูแลของรัฐ มีจำนวน 53 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.38 รองลงมาธนาคารพาณิชย์ มีจำนวน 28 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.07 หลักประกัน พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกัน จำนวน 354 ราย คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 89.39 ส่วนผู้ที่มีหลักประกัน มีจำนวน 42 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.61 การผิมนัดชำระหนี้ พบว่าผู้ประกอบการที่ได้รับเงินกู้ส่วนใหญ่ไม่เคยผิมนัดชำระหนี้ จำนวน 33 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 75.00 รองลงมาเคยผิมนัดชำระหนี้ 1-2 ครั้ง จำนวน 9 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.45 และเคยผิมนัดชำระหนี้ 3-4 ครั้ง จำนวน 2 ราย คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 4.55 และ ผู้ประกอบการที่สามารถเข้าถึงเงินทุน พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงินจำนวน 352 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 88.89 ส่วนผู้ประกอบการที่ได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงินจำนวน 44 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.11

ตาราง 1

แสดงผลการพยากรณ์ของสมการโลจิสติกที่คำนวณได้

ค่าพยากรณ์ ค่าที่เกิดขึ้นจริง	เข้าถึงเงินทุน	ไม่เข้าถึงเงินทุน	รวม	พยากรณ์ถูก (คน)	พยากรณ์ถูก (%)	พยากรณ์ผิด (%)
เข้าถึงเงินทุน	37	5	42	37	84.09	15.91
ไม่เข้าถึงเงินทุน	7	347	354	347	98.58	1.42
รวม	44	352	396	384	96.97	3.03

ตาราง 1 การทดสอบความแม่นยำในการพยากรณ์ (the percentage correction prediction) ผลการทดสอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีทั้งหมด 44 ราย พยากรณ์ถูก 37 ราย คิดเป็นการพยากรณ์ถูกร้อยละ 84.09 พยากรณ์ผิดร้อยละ 7 ราย คิดเป็นพยากรณ์ผิดร้อยละ 15.91 กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีทั้งหมด 352 ราย พยากรณ์ถูก 347 ราย คิดเป็นพยากรณ์ถูกร้อยละ 98.58 และพยากรณ์ผิด 5 ราย คิดเป็นพยากรณ์ผิดร้อยละ 1.42 แสดงให้เห็นว่ามีความแม่นยำในการทำนายถูกต้องในระดับสูง นอกจากนี้ค่าผลการทดสอบ loglikelihood ratio (LR) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 200.71 พบว่า มีระดับความนัยสำคัญที่ 0.01 แสดงว่าปัจจัยที่กำหนดในการศึกษาจำนวน 12 ปัจจัย สามารถอธิบายความน่าจะเป็นในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีได้อย่างมีนัยสำคัญ

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์แบบจำลอง Logit Model

FUND	Coef.	z	P> z	Odds Ratio	Marginal effect
SEX	0.5829769	0.83	0.408	1.791363	0.0085896
AGE	***-0.2668271	-3.67	0.000	0.7658054	-0.0037826
STATUS	-0.295341	-0.30	0.761	0.7442777	-0.0037952
EDUC	0.161494	0.24	0.813	1.175265	0.0023439
BSM	***-9.623181	-3.23	0.001	0.0000662	-0.9826502
POB	*0.1600412	1.68	0.093	1.173559	0.0022688
AOB	-1.59e-06	-1.63	0.102	0.9999984	-2.26e-08
LOB	**0.0000158	2.44	0.015	1.000016	2.23e-07
COL	**6.161987	6.30	0.000	474.3697	0.7751235
CAP	-0.6099704	-0.52	0.605	0.543367	-0.0109963
GOV	1.583516	0.88	0.378	4.872057	0.0516141
DEF	-0.5942202	-0.64	0.519	0.5519928	-0.0107664
Cons	15.41442	3.03	0.002	4947636	-

หมายเหตุ ***ระดับนัยสำคัญ.01 **ระดับนัยสำคัญ .05 *ระดับนัยสำคัญ .10

ผลการวิเคราะห์แบบจำลอง Logit Model ตามตาราง 2 ตัวแปรที่มีผลต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 คือ อายุ (AGE) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ และรูปแบบกิจการ (BSM) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ ตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือ หนี้สินของกิจการ (LOB) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก และหลักประกัน (COL) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก และตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 คือ ระยะเวลาการประกอบกิจการ (POB) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ อายุ รูปแบบกิจการ หนี้สินของกิจการ หลักประกัน และระยะเวลาการประกอบกิจการ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ ปัจจัยอิสระตัวแรกที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ คือ อายุ ผู้ประกอบการที่มีอายุเพิ่มขึ้น ความน่าจะเป็นในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะลดลง หมายความว่า การที่ผู้ประกอบการมีอายุเพิ่มขึ้นระยะเวลาของผู้ประกอบการที่จะสามารถดำเนินการกิจการเพื่อหารายได้ก็จะลดลง ทำให้มีความเสี่ยงในเรื่องของการจ่ายเงินคืนให้แก่ผู้ให้กู้ ปัจจัยอิสระตัวที่สองที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ คือ รูปแบบกิจการ กิจการที่มีรูปแบบกิจการแบบบุคคลธรรมดา ความน่าจะเป็นในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะลดลง หมายความว่า การที่ผู้ประกอบการประกอบกิจการในรูปแบบบุคคลธรรมดาความน่าเชื่อถือของกิจการจะลดลง มากกว่ากิจการที่ประกอบกิจการในรูปแบบบริษัทหรือนิติบุคคล ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ มีบุคลากรหลายคน

ที่รับผิดชอบ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐกร อ่อนเกตุพล (2557) พบว่า ผู้ประกอบการที่จัดตั้งในรูปแบบบริษัท หรือนิติบุคคลสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนมากกว่าผู้ประกอบการที่จัดตั้งในรูปแบบห้างหุ้นส่วนสามัญ และบุคคลธรรมดา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์ (2559) พบว่า มุมมองทางด้านผู้บริหารสินเชื่อของธนาคารและแหล่งเงินทุน ให้ความเห็นว่า การขาดประสบการณ์ในการทำธุรกิจของผู้ประกอบการรายใหม่ รวมถึงระบบบัญชีที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งการบริหาร จัดการภายในองค์กร ลักษณะของเจ้าของกิจการคนเดียว การมีส่วนทุนที่ไม่เพียงพอ และการไม่รักษาเครดิตตนเอง เป็นปัญหา หลักในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ปัจจัยอิสระตัวที่สามที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ คือ ระยะเวลา การประกอบกิจการ ระยะเวลาการประกอบกิจการเพิ่มขึ้น ความน่าจะเป็นในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะเพิ่มขึ้น หมายความว่า การที่ผู้ประกอบการมีระยะเวลาประกอบกิจการมากขึ้น แสดงว่ากิจการนั้นมีความสามารถในการแสดงในส่วนของงบการเงิน จากการดำเนินกิจการที่ผ่านมา มากกว่ากิจการที่เพิ่งเปิดได้ไม่นาน ส่งผลต่อผู้ให้กู้สามารถตรวจสอบและพิจารณาข้อมูล ได้อย่างชัดเจน และอนุมัติเงินกู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น ปัจจัยอิสระตัวที่สี่ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ คือ หนี้สินของกิจการ เมื่อหนี้สินของกิจการเพิ่มขึ้น ความน่าจะเป็นในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย หมายความว่า การที่ผู้ประกอบการมีหนี้สินของกิจการเพิ่มขึ้น ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วาริชา อัทธายวรธน์ (2558) พบว่า กลุ่มที่ขอู้ที่ไม่ได้รับเงินกู้ นั้น เนื่องจากมีสถานะทางการเงินไม่ดีหรือมีหนี้สินในระบบทำให้ มีประวัติค้างชำระหนี้ในเครดิตบูโรทำให้ผู้บริการสินเชื่อไม่สามารถอนุมัติสินเชื่อได้ และปัจจัยอิสระตัวที่ห้าที่มีอิทธิพลต่อการ เข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ คือ หลักประกัน หากผู้ประกอบการที่มีหลักประกัน ความน่าจะเป็นในการเข้าถึงแหล่ง เงินทุนจะเพิ่มขึ้น หมายความว่า การที่ผู้ประกอบการมีหลักประกันในการกู้ ส่งผลให้ผู้ให้กู้มีความเสี่ยงในการผิหนดชำระหนี้ของ ผู้กู้น้อยลงเนื่องจากมีทรัพย์สินที่ค้ำประกัน การที่ผู้กู้ไม่มีความสามารถในการจ่ายเงินตามที่ตั้งกลงกัน ผู้ให้กู้สามารถนำทรัพย์สิน ที่ค้ำประกันไปขายและนำเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้นมาชำระหนี้สินของผู้กู้ได้ ดังนั้น ผู้ให้กู้มองว่าการที่ผู้กู้มีทรัพย์สิน ค้ำประกันนั้นทำให้การพิจารณาเงินกู้ได้ง่ายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พัฒนันต์ บุญญาพวงศ์ และคณะ (2564) พบว่า การที่ผู้ประกอบการมีหลักประกันมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ สำหรับตัวแปร ที่ไม่มีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา ทรัพย์สินของกิจการ ความสามารถในการชำระหนี้ การสนับสนุนจาก ภาครัฐ ประวัติการผิหนดชำระหนี้

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการศึกษาความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชนและภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

6.1 ทางด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการรายย่อยส่วนใหญ่ไม่ได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงิน มีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายในกิจการมากกว่าที่จะขอสินเชื่อกับสถาบันการเงิน แต่พบว่าวิสาหกิจรายย่อยในจังหวัดปัตตานีมีจำนวนของผู้ประกอบการ และจำนวนการจ้างงานมากที่สุดเมื่อเทียบกับวิสาหกิจอื่น ๆ ดังนั้น ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจรายย่อยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถที่จะยกระดับธุรกิจเป็นวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต่อไปได้

6.2 อุปสรรคที่สำคัญต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายย่อย คือ ทางด้านของผู้ประกอบการเอง ที่ขาดความรู้เกี่ยวกับเงินทุนที่ถูกต้อง คือ ผู้ประกอบการหลายรายยังให้เหตุผลว่าเงินกู้เป็นความเสี่ยงในการดำเนินกิจการ ซึ่งการที่ผู้ประกอบการไม่ขอเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับเงินทุนให้มากขึ้น ทางด้านลักษณะของกิจการที่ขาดความน่าเชื่อถือ และการขาดประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ

6.3 ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชี หรืองบการเงินที่เป็นระบบมากขึ้นเพื่อให้สถาบันการเงินสามารถนำปัจจัยเหล่านี้มาวิเคราะห์และอนุมัติสินเชื่อต่อไปได้ อีกทั้งการที่ผู้ประกอบการสามารถแสดงรายได้และอาชีพที่แน่นอนเป็นส่วนที่ทำให้ทางสถาบันการเงินอนุมัติเงินกู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น

6.4 ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้รวบรวมความคิดเห็นทางด้านของสถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ที่อนุมัติสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการ ดังนั้นข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรที่จะมีการนำเสนอแง่มุมของทางด้านสถาบันการเงินด้วย เพื่อให้สามารถที่จะวิเคราะห์ข้อมูลได้หลากหลาย และเข้าใจปัญหาได้ครอบคลุมมากขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

- กษิตศ การบรรจง. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อธุรกิจธนาคารพาณิชย์สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษ ภูริสินสิทธิ์. (2554). เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชยันต์ ต้นติ้วตากการ. (2550). เศรษฐศาสตร์จุลภาคทฤษฎีและการประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐกร อ่อนเกตุพล. (2557). ความสามารถในการจัดทำและนำเสนอข้อมูลธุรกิจกับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัฒน์นัฒ บัญญาบุณยพงศ์, นายเอี่ยม มาหะมะ และสวัสดิ์ ไหลภากรณ์. (2564). ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม:กรณีศึกษาพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. *Chiang Mai University Journal of Economics*, 25(1), 38-61.
- มีเดียณ จุมพะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการมุสลิมขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 4(1), 218-230.
- วาริชา อัทธยาธรรม. (2558). การเข้าถึงสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้การกำกับ (สินเชื่อ Nano Finance) ของประชาชนรายย่อยในกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์. (2559). กลยุทธ์การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 11(1), 186-199.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). แผนการส่งเสริม SME พ.ศ. 2564 - 2565. ค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2564, จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210820091040.pdf.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). ผลการสำรวจ SMEs ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19). ค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2564, จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210302115054.pdf.
- สำนักงานจังหวัดปัตตานี. (2564). บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี ประจำปี 2564. ค้นเมื่อ 16 กันยายน 2564, จาก http://www.pattani2018.pattani.go.th/files/com_news_devpro1/2021-09_60a902035cea15b.pdf.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2560). มาตรการด้านการเงินสำหรับเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2564, จาก <https://mof.go.th/th/view/file/6090f249bfb5c33b6016f38cf4899f159db9e86e5b7d584e7>.
- อารยา องค์เอี่ยม และพงศธราร วิจิตไพศาล. (2561). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย. *วิสัยทัศน์* 2561, 44(1), 36-42.
- อุษณีย์ เส็งพานิช. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อข้อจำกัดในการดำเนินงานและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 15(1), 13-26.

- อรุณี นรินทรกุล ณ อยุธยา. (2544). *การบริหารธนาคารพาณิชย์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Atandi, F.G & Wabwoba, T.B. (2013). Effect of Credit on Micro and small Enterprises Performance in Kitale Town. *The International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(9), 570-583.
- Awotide, B.A., Abdoulaye, T., Alene, A., & Manyong, V.M. (2015, August). *Impact of Access to Credit Agricultural Productivity: Evidence from Smallholder Cassava Farmers in Nigeria*. Paper presented at the International Conference of Agricultural Economists, Milan, Italy.
- Noipom, Tawat. (2010). *Access to finance: the case of Muslim minority in southernmost provinces of Thailand (English)*. Knowledge management note, no. 10 Washington, D.C., World Bank Group. Retrieved July 30, 2021, from <http://documents.worldbank.org/curated/en/529791501140367642/Access-to-finance-the-case-of-Muslim-minority-in-southernmost-provinces-of-Thailand>.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.